देहमाप्नोति भार्गव ! । भोगदेहमिति प्रोक्तं क्रमादेव न संशयः । प्रेतपिण्डा न दीयन्ते यस्य तस्य विमोचणम् । आशानिकेभ्यो देवेभ्य आकल्पं नैव विद्यते । तत्रास्य यातना घोराः शतवातातपोद्भवाः । ततः सपिण्डीकरणे बान्धवैः स कृते नरः । पूर्णे संवत्सरे देहमतोऽन्यं प्रतिपद्यते । ततः स नरके याति स्वर्गे वा स्वेन कर्मणा"। तथा च वायुपुराणम् "पूरकेण तु पिण्डेन देहो निष्पाद्यते यतः । अतस्य करणायोगात् पुनर्नावर्त्तयेत् क्रियाम् । अत एवातिवाहिकदेहपरित्यागाय तत्कालीनकर्माऽसमर्थपुत्रमन्त्रेऽप्यन्येन दाहादि क्रियते "पिहज सपिण्डैस्तु समानसलिलैर्नरैः । संचालगतैर्वापि राजा वा धनहारिणा । पूर्वाः क्रियास्तु कर्त्तव्याः पुत्राद्यैरेव चोत्तराः" शुद्धितः ।

तेन दाहादिपूरकपिण्डदानान्तमाद्यक्रिया तया आतिवाहिकदेहनिवृत्तिपूर्वकं प्रेतदेहप्राप्तिः आद्यश्राद्धादि सपिण्डान्ता मध्यक्रिया तया प्रेतदेहवस्तुपूर्वकं भोगदेहप्राप्तिः तदुत्तरवार्षिकादिश्राद्धादि उत्तरक्रिया तया भोगसाक्षात्मिति भेदः । पूरकपिण्डदानकालादिश्च शुद्धितः निर्णीतो यथा

"प्रथमेऽहनि यो दद्यात् प्रेतायान्नं समाहितः । यत्रान्नं वस्त्रं चान्येषु स एव प्रददात्यपि । मृण्मयं भाण्डमादाय नवं स्नातः ससंयतः । जगुड़ं मर्दयेद्दोषान्नं गृहीत्वा तोयमानयेत् । ततस्तोत्तरपूर्वस्यामग्निमुपसमाधाय । तण्डुलप्रभृतिं तत्र प्रक्षाल्याद्भिः पचेत् स्वयम् । घृतपिण्डैस्तिलैर्मिश्रां केशकीटविवर्जिताम् । द्वारोपान्ते ततः क्षिप्त्वा शुद्धां वा गोरजस्तिकाम् । तत्पृष्ठे प्रस्तरेदर्भान् यास्याद्यान् देवसम्मतान् । ततोऽवनेजनं दद्यात् संस्कारं गोत्रनामनी । तिलसर्पिर्मधुक्षीरैः सहितं तन्नमेव हि । दद्यात् प्रेताय पिण्डन्तु दक्षिणाभिमुखस्थितः । फलमूलगुड़क्षीरतिलमिश्रन्तु कुत्रचित् । कार्य्यैः पुष्पैस्तथा धूपैर्दीपैर्गोदैः सुगीतलैः । सूत्रतन्तुमयैः शुद्धैर्वासोभिः पिण्डमर्चयेत् । तयाति यावदाकाशं पिण्डाद्वाष्पमयी शिखा । तावत्तदुद्भवं सुखमिच्छेत् सर्वं तोये ततः क्षिपेत् । दिवसे दिवसे देयः पिण्ड एवं क्रमेण तु । सद्यःशौचेऽपि दातव्याः सर्वेऽपि युगपत्तथा । त्रिरात्राशौचे प्रदातव्याः प्रथमे त्वेक एव हि । द्वितीयेऽहनि चत्वारस्तृतीये पञ्च चैव हि । दैवात् सन्निदाना पूरकपिण्डस्यादाने आद्यश्राद्धाधिकारिणा अन्तिमदिने आद्यश्राद्धदिने वा तत् करणीयमिति व्यवस्था शुद्धितः स्थिता ।

पूरण न॰ पूर–भावे ल्युट् । अङ्कशास्त्रप्रसिद्धे १गुणने २दृष्टौ ३कुटचटे शब्दमा॰। करणे ल्युट् । ४वापतन्तुषु ३ने॰। ५सेतौ ६समुद्रे च पु॰ ७सङ्ख्यापूरणे मेदिनिः । यथा द्वयोः पूरणः द्वितीयः । कर्त्तरि ल्यु । ८पूरयितरि त्रि॰ ९विष्णुतैले धरणिः । करणे ल्युट् ङीप् यथा संख्या पूर्य्यते १० तस्यां संख्यायां स्त्री तयाख्यां पूरणी तृतीयेत्यादि । कर्मणि ल्युट् ।१२शालमलिवृक्षे पु॰अमरः

पूरयित्नु त्रि॰ पूर–तृच् । १पूरणकर्त्तरि त्रि॰ स्त्रियां ङीप् । २विष्णौ पु॰ । "पूर्णः पूरयिता पुण्यः" विष्णुस॰ ।

पूरान्न पु॰ पूरमन्नं यत्र । दधान्ने राजनि॰ ।

पूरिका स्त्री पिष्टकभेदे कृतान्नशब्दे २।८२४ पृ॰ दृश्यम् ।

पूरित त्रि॰ पूर–क्त । १पूर्णे २गुणिते च अमरः ।

पूरु पु॰ व॰व॰ । पू–बा॰ कु । १मनुष्ये निघण्टुः ऋ॰६ २॰ । वैराजस्य मनोः नड्वलायां जाते २पुत्रभेदे हरिवं॰२अ॰। ३अङ्गपुत्रभेदे भाग॰९ ३५ २ । ४राक्षसभेदे यजु॰१२।२४ वेददी॰ । ५ययातिपुत्रभेदे भा॰ आ॰ ७५ अ॰। तस्यापत्यं अण् । पौरव तदपत्ये पुंस्त्री॰ स्त्रियां ङीप् ।

पूरुष पु॰ पूर–उषन् । १पुरुषे २नरे च अमरः तस्य शुभाशुभलक्षणं पुरुषशब्दे उक्तं किञ्चिदधिकमत्रोच्यते

"कटिर्विशाला मङ्गलभागी विशालहस्तो नरपुङ्गवः स्यात् । उरो विशालं धनधान्यभागी शिरोविशालं नरपूजितः स्यात् । न श्रीरश्नुते रक्ताक्षं नार्यं कनकपिङ्गलम् । दीर्घबाहुं न चैश्वर्यं न मांसोपचितांगकम् । कदाचिद्धन्तुरो मूर्खः कदाचिद्भोगवान् सुखी । कदाचित् तन्द्रितो दुःखी कदाचिच्चञ्चला मती । नेत्रस्नेहेन सौभाग्यं दन्तस्नेहेन भोजनम् । हस्तस्नेहेन चैश्वर्यं पादस्नेहेन वाहनम् । अकर्मकठिनौ हस्तौ पादावध्वनि कोमलौ । यस्य पाणितले रक्ते तस्य राज्यं विनिर्दिशेत् । दीर्घलिङ्गेन दारिद्र्यं स्थूललिङ्गेन निर्धनः । अल्पलिङ्गेन सौभाग्यं हस्वलिङ्गेन भूपतिः । रेखाभिर्बहुभिर्दुःखं स्वल्पाभिर्धनहीनता । रक्ताभिः श्रियमाप्नोति कृष्णाभिर्लोकपूजितः । अङ्गुष्ठोदरमध्ये तु यवो यस्य विराजितः । उत्तमं भोजनं तस्य शतं जीवति मानवः । अङ्गुष्ठं कुलिशं छत्रं यस्य पाणितले भवेत् । ऐश्वर्यञ्च विनिर्दिष्टमशीत्यायुर्भवेद्ध्रुवम् । भद्रयस्य भवेत् पाणौ पङ्कजं वाथ तोरणम् ।